

Political Literacy Skills of Secondary School 7th Grade Students

Yaşar KOP, Kafkas University, ORCID ID: 0000-0001-7742-0490

Haldun Mete ASLAN, Kafkas University, ORCID ID: 0000-0003-1538-0109

Abstract

In this research, political literacy, which is a direct skill in the Social Studies course, was examined in the context of 7th grade secondary school students. Especially with the entry into force of the 2018 Social Studies Curriculum, many types of literacy have found their place in the Social Studies course as skills. In that sense, the concept of political literacy has become visible as an important component of citizenship education. However, when the literature is examined, it is seen that both students, teacher candidates, and teachers have deficiencies in terms of political literacy. In this context, students need to receive adequate political education in order to become active citizens. For this, it should be determined what the students' level of political literacy is. Based on this, this research tried to determine the students' level in sub-dimensions such as political knowledge, political behavior, following the agenda, and perception of human rights by using the Political Literacy Scale.

The survey model was used as the research method, and descriptive statistics were used in the analyses. The sample of the research consists of 450 students from 16 public schools located in the center of Kars Province. As a sampling method, stratified sampling was used as one of the random sampling types.

According to the findings and results of the research, it was seen that the students had a positive level of skill in terms of political behavior, but a medium level of skill in terms of other dimensions. This situation suggests that students should do more activities related to political education. On the other hand, it was determined that parents' education levels revealed significant differences in terms of students' political literacy levels.

Keywords: political literacy, political education, skill in social studies.

Inonu University
Journal of the Faculty of
Education
Vol 24, No 3, 2023
pp. 1810-1828
DOI
10.17679/inuefd.1393693

Article Type
Research Article

Received
20.11.2023

Accepted
26.12.2023

Suggested Citation

Kop, Y. & Aslan, H.M. (2023). Political literacy levels of secondary school 7th grade students, *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 24(3), 1810-1828. DOI: 10.17679/inuefd.1393693

This article was produced from the master's thesis accepted by Kafkas University, Institute of Social Sciences on July, 2019

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

The Social Studies Course Curriculum (SBDÖP) and the issues to be considered regarding its implementation are examined the individual underlining that he knows himself, his environment, his country, and the world, his belief in the importance of participation and his ability to solve problems are emphasized (MEB, 2018). At this point, it is important to accurately interpret increasingly complex social and global events. Literacy, on the other hand, centers on the aforementioned expression of meaning and paves the way for the individual to use his knowledge and skills in his social life by both expressing his own thoughts clearly and accurately and understanding what others say and write (Aşıcı, 2009, p.12). As can be understood, literacy is not only about basic reading skills but also has a functional nature. Functional literacy can be defined as the ability of individuals who are constantly exposed to a bombardment of unprocessed data to analyze and synthesize this information with a critical approach and to fulfill their responsibilities as citizens who can think on their own, not only with the ideas presented to them (Schlechty, 2014, p.7). In this context, political literacy, which is included as a skill in SBÖP, covers topics such as being informed and commenting on current political events, knowing the institutions of the state together with their duties, the position of people who engage in politics in society, how the election and election process takes place, and the duties of citizens in this process (İnan & Tarhan, 2018, p. 36).

Purpose

In order to be involved in political issues, the prerequisite is that students have a good education and are politically literate. This research aims to determine the level of political literacy skills of 7th grade secondary school students in order to reveal the necessity of teaching political literacy skills to students starting from their secondary school years.

Method

In this research, the survey model, which is classified among quantitative research methods, was used to describe the political literacy levels of secondary school 7th grade students in terms of various variables. This model is used in the context of large samples to determine characteristics such as large groups and the interests, opinions, attitudes, and skills of the individual in the group (Büyüköztürk et al., 2016, p. 177; Karakaya, 2014, p. 59). On the other hand, researching what exists without changing it is considered one of the basic principles in survey research (Karasar, 2015, p. 76).

The study group of the research consists of 7th grade students in secondary schools located in the city center of Kars province. However, all 16 public schools in Kars city center were included in the sample. However, in case there were large differences in the number of students between schools, it was decided to conduct the application on 450 students in randomly selected branches from each school. Therefore, the sampling of the research can be expressed as stratified sampling, which is one of the simple random sampling methods that equalizes the chance of all units in the universe to participate in the sample (Balci, 2016, p. 99).

Findings

It can be said that the results obtained from the Political Behavior sub-dimension of the Political Literacy Scale are at a good level. The results obtained from the sub-dimensions of perception towards political knowledge, following the agenda, and human rights are at a medium level. However, it can be said that students are too young to learn issues related to country administration and politics, and they perceive that these issues are complex.

Discussion & Conclusion

According to the results of the research, it can be said that students' political literacy level is average. However, just because students internalize political information or have positive attitudes toward effectively participating in political processes does not mean that they will do so actively (Tarhan, 2019). This is valid not only for students but also for teachers and teacher candidates (Akhan, 2011; Başaran, 2006; Kaya, 2013; Kuş & Tarhan, 2016). Therefore, it is important for teachers to receive political literacy training during their undergraduate education. Because it has been determined that teacher candidates' membership in a social organization and frequent reading of books have a significant impact on their political literacy levels (Faiz, 2016). On the other hand, it is stated that creating a political culture in schools and establishing a school and society system in which students will take role models will play an important role in developing students' political literacy skills (Bottery, 2006; Brodie -McKenzie, 2015). Therefore, the way for students to develop political literacy skills is primarily through the education given in schools. In this regard, it may be useful for teachers and school administrators to determine a road map for political education in schools, taking into account political education.

Ortaokul 7. Sınıf Öğrencilerinin Politik Okuryazarlık Becerileri

Yaşar KOP, Kafkas Üniversitesi, ORCID ID: 0000-0001-7742-0490

Haldun Mete ASLAN, Kafkas Üniversitesi, ORCID ID: 0000-0003-1538-0109

Öz

Bu araştırmada Sosyal Bilgiler dersi içerisinde doğrudan bir beceri olarak yer alan politik okuryazarlık, ortaokul 7. sınıf öğrencileri bağlamında incelenmiştir. Özellikle 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın yürürlüğe girmesiyle beraber birçok okuryazarlık türü birer beceri olarak Sosyal Bilgiler dersinin bünyesinde kendine yer bulmuştur. Bu anlamda vatandaşlık eğitiminin önemli bir bileşeni olarak politik okuryazarlık kavramı görünür bir duruma gelmiştir. Ancak literatür incelendiğinde gerek öğrencilerin gerekse öğretmen adayları ve öğretmenlerin politik okuryazarlık anlamında eksiklikleri olduğu görülmektedir. Bu bağlamda öğrencilerin etkin vatandaşlar olabilmeleri için yeterli düzeyde politik eğitimden geçmeleri gerekmektedir. Bunun için de öğrencilerin politik okuryazarlık düzeyleri açısından ne düzey oldukları tespit edilmelidir. Buradan hareketle bu araştırmada Politik Okuryazarlık Ölçeği kullanılarak politik bilgi, politik davranış, gündemi takip etme ve insan haklarına yönelik algı gibi alt boyutlarda öğrencilerin ne düzeyde oldukları saptanmaya çalışılmıştır.

Araştırma yöntemi olarak tarama modeli kullanılmış ve analizlerde betimsel istatistiklerden yararlanılmıştır. Araştırmanın örneklemini Kars İli merkezinde yer alan 16 devlet okulundaki 450 öğrenci oluşturmaktadır. Örnekleme yöntemi olarak seçkisiz örnekleme türlerinden biri olarak tabakalı örnekleme yoluna gidilmiştir.

Araştırmanın bulgu ve sonuçlarına göre öğrencilerin politik davranış bakımından olumlu sayılabilecek düzeyde fakat diğer boyutlar açısından orta düzeyde beceriye sahip olduğu görülmüştür. Bu durum ise öğrencilerin politik eğitimle ilgili daha fazla etkinlikler yapmaları gerektiğini düşündürmektedir. Diğer yandan anne-baba eğitim düzeylerinin öğrencilerin politik okuryazarlık düzeyleri açısından anlamlı farklılıklar ortaya koyduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: politik okuryazarlık, politik eğitim, sosyal bilgilerde beceri

İnönü Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Dergisi
Cilt 24, Sayı 3, 2023
ss. 1810-1828

DOI

10.17679/inuefd.1393693

Makale Türü
Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi
20.11.2023

Kabul Tarihi
26.12.2023

Önerilen Atıf

Kop, Y. & Aslan H. M. (2023). Ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin politik okuryazarlık düzeyleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(3), 1810-1828. DOI: 10.17679/inuefd.1393693

Bu makale Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından Temmuz, 2019 tarihinde kabul edilen yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Ortaokul 7. Sınıf Öğrencilerinin Politik Okuryazarlık Becerileri

Evrenin düzeni hakkındaki kuramları değerlendiren Hawking (2019, s. 27), insanların bu düzeni anlama ve açıklama gayretinde olduklarını ifade etmektedir. Bu gayretin nedenini ise insanların bilinmezliğe karşı duydukları mutsuzluğa dayandırmaktadır. Sözü geçen mutsuzluğun giderilmesi noktasında insanların içinde bulunduğu şartları anlama iştiağının evrenin fiziksel yapısının yanında insan-toplum etkileşimini de kapsadığını öne sürmek yanlış olmayacaktır. Zira, sosyal bilimler çatısı altındaki disiplinlerin inceleme sahaları bu ikinci konuyu içerdiğini söylemek mümkündür. Pedagojik boyutta ise Sosyal Bilgiler, öğrencilerin bir birey olarak kendilerini tanımaları ve anlamalarından başlayarak içinde yaşadıkları çevre ile dünyanın toplumsal, ekonomik, siyasal, kültürel vb. sahalardaki etkileşimi anlamalarına yardımcı olan bir derstir. Bunlara ek olarak, Sosyal Bilgiler dersi öğrencilerin toplum yaşamında etkin katılımcı rolünü kazanmalarına yardımcı olma görevini üstlenmiştir.

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın (SBDÖP) özel amaçları ve uygulanmasına yönelik dikkat edilmesi gereken hususlar incelendiğinde bireyin; kendisini, çevresini, ülkesini ve dünyayı tanımasının altı çizilerek, katılımın önemine inanması ve problem çözebilmesi noktaları vurgulanmıştır (MEB, 2018). Bu noktada gittikçe karmaşıklaşan toplumsal ve küresel olayların doğru bir şekilde anlamlandırılması önem arz etmektedir. Okuryazarlık ise sözü geçen anlamlandırma ifadesini merkeze alarak bireyin hem kendi düşüncelerini açık ve doğru bir şekilde ifade edebilmesi hem de başkalarının söylediklerini ve yazdıklarını anlaması yoluyla kendi bilgi ve becerilerini sosyal yaşamında kullanabilmelerinin yolunu açmaktadır (Aşıcı, 2009, s.12). Anlaşılacağı üzere okuryazarlık sadece temel okuma becerilerinden ibaret değildir, aynı zamanda işlevsel bir niteliğe sahiptir. İşlevsel okuryazarlık ise sürekli olarak işlenmemiş veri bombardımanına maruz kalan bireylerin bu bilgileri eleştirel bir yaklaşımla analiz edip, sentezleme yapmaları ve yalnızca kendilerine sunulan fikirlerle yetinmeyerek kendi başlarına düşünebilen vatandaşlar olarak sorumluluklarını yerine getirebilmesi olarak tanımlanabilir (Schlechty, 2014, s.7). Bu bağlamda SBÖP'de beceri olarak yer alan politik okuryazarlık ise güncel siyasi olaylar hakkında bilgilenme ve yorum yapma, devletin kurumlarını görevleriyle beraber bilme, siyaset yapan kişilerin toplumdaki konumu, seçme ve seçilme işleminin nasıl gerçekleştiği ile bu süreçte vatandaşların görevleri gibi konuları kapsamaktadır (İnan & Tarhan, 2018, s. 36). Evrenin düzeni hakkındaki kuramları değerlendiren Hawking (2019, s. 27), insanların bu düzeni anlama ve açıklama gayretinde olduklarını ifade etmektedir. Bu gayretin nedenini ise insanların bilinmezliğe karşı duydukları mutsuzluğa dayandırmaktadır. Sözü geçen mutsuzluğun giderilmesi noktasında insanların içinde bulunduğu şartları anlama iştiağının evrenin fiziksel yapısının yanında insan-toplum etkileşimini de kapsadığını öne sürmek yanlış olmayacaktır. Zira, sosyal bilimler çatısı altındaki disiplinlerin inceleme sahaları bu ikinci konuyu içerdiğini söylemek mümkündür. Pedagojik boyutta ise Sosyal Bilgiler, öğrencilerin bir birey olarak kendilerini tanımaları ve anlamalarından başlayarak içinde yaşadıkları çevre ile dünyanın toplumsal, ekonomik, siyasal, kültürel vb. sahalardaki etkileşimi anlamalarına yardımcı olan bir derstir. Bunlara ek olarak, Sosyal Bilgiler dersi öğrencilerin toplum yaşamında etkin katılımcı rolünü kazanmalarına yardımcı olma görevini üstlenmiştir.

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın (SBDÖP) özel amaçları ve uygulanmasına yönelik dikkat edilmesi gereken hususlar incelendiğinde bireyin; kendisini, çevresini, ülkesini ve dünyayı tanımasının altı çizilerek, katılımın önemine inanması ve problem çözebilmesi noktaları vurgulanmıştır (MEB, 2018). Bu noktada gittikçe karmaşıklaşan toplumsal ve küresel olayların

doğru bir şekilde anlamlandırılması önem arz etmektedir. Okuryazarlık ise sözü geçen anlamlandırma ifadesini merkeze alarak bireyin hem kendi düşüncelerini açık ve doğru bir şekilde ifade edebilmesi hem de başkalarının söylediklerini ve yazdıklarını anlaması yoluyla kendi bilgi ve becerilerini sosyal yaşamında kullanabilmelerinin yolunu açmaktadır (Aşıcı, 2009, s.12). Anlaşılacağı üzere okuryazarlık sadece temel okuma becerilerinden ibaret değildir, aynı zamanda işlevsel bir niteliğe sahiptir. İşlevsel okuryazarlık ise sürekli olarak işlenmemiş veri bombardımanına maruz kalan bireylerin bu bilgileri eleştirel bir yaklaşımla analiz edip, sentezleme yapmaları ve yalnızca kendilerine sunulan fikirlerle yetinmeyerek kendi başlarına düşünebilen vatandaşlar olarak sorumluluklarını yerine getirebilmesi olarak tanımlanabilir (Schlechty, 2014, s.7). Bu bağlamda SBÖP’de beceri olarak yer alan politik okuryazarlık ise güncel siyasi olaylar hakkında bilgilenme ve yorum yapma, devletin kurumlarını görevleriyle beraber bilme, siyaset yapan kişilerin toplumdaki konumu, seçme ve seçilme işleminin nasıl gerçekleştiği ile bu süreçte vatandaşların görevleri gibi konuları kapsamaktadır (İnan & Tarhan, 2018, s. 36).

İşlevsel okuryazarlığın tanımında olduğu gibi politik okuryazarlık da öğrencilerin siyasi konularda sadece bilgi sahibi olmalarını ön görmemektedir. Bununla beraber politik okuryazarlık eğitimi; öğrencilerin edindikleri bilgiyle toplum hayatına katılma becerisini göstermeleri misyonuyla demokratik toplum inşasını sağlamayı hedeflemektedir (Kuş, 2013). Bir diğer açıdan bakıldığında ise demokrasinin her an geriye çevrilebileceği ve anti demokratik uygulamaların ortaya çıkabileceği gözlerden kaçmamalıdır (Tilly,2011). Bu nedenle demokratik bir toplum düzeninin devamlılığı adına da politik okuryazarlık eğitime ihtiyaç duyulabileceği söylenebilir. Yukarıda ifade edilenlere paralel olarak öğrencilerin hak ve sorumluluklarını bilmelerinin yanında bu bilgileri yaşama dönük hale getirmeleri gerekmektedir (Deveci ve Ay, 2014). Diğer yandan öğretmen adayları bağlamında yapılan bir araştırmada öğretmen adaylarının aktif vatandaşlık temalı kavramları öğrenmede yaşadıkları zorluğun ve eleştirel düşünme becerilerinin zayıf kalmalarında altında yatan nedenler; ilkokul yıllarından ve yetişme tarzlarından kaynaklanan izlerle açıklanmaktadır (Altıntaş, 2016). Dolayısıyla henüz çocuk yaşta demokrasi ve vatandaşlık bilincinin kavram yanılgılarından uzak, doğru ve etkili bir biçimde edinilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte öğretmen adaylarının ve öğretmenlerin politik süreçleri yeterli ölçüde takip etmediklerinin yanında öğretmenlerin derslerde politikayla ilgili konularda etkinlik yapma ve öğrencilere rol model olma hususunda beklenen performansı göstermede daha çok çaba göstermeleri gerektiği görülmektedir (Akhan, 2011, Başaran, 2006; Doğanay vd., 2007; Kaya, 2013; Kuş ve Tarhan, 2016). Buradan anlaşılacağı üzere öğrencilerin politik okuryazar bireyler olarak yetişmelerini sağlayacak olan öğretmenlerin de lisans eğitimlerinden itibaren politik okuryazarlık eğitimi üzerine bilinçlendirilmeleri göz önünde bulundurulması savunulabilir.

Toplumsal gelişim; bireyin kendisine yönelik ve toplumsal yaşamla ilgili gereksinimlerini karşılayabilmesi ve topluma yönelik olarak toplumun amacının okullar yoluyla gerçekleştirilmesi şeklinde iki yönlü olarak ifade edilmiştir (Başaran, 2005, s.237). Bu minvalde bireyler, sosyal çevrenin de desteğiyle toplumsallaşarak kimliklerini kazanmaktadır (Yavuz vd., 2016, s. 7). Ayrıca eğitim sayesinde bireyin yaşadığı toplumda kendini keşfetmesi ve olumlu değerlerdeki davranış şekillerinin geliştirilmesinin yanında, aynı zamanda toplumun ihtiyaç duyduğu ekonomik yönden bağımsız, siyasal alanda bilinçli, üretici vatandaşlar yetiştirmeyi hedef alan gerçekçi ve pratik yaklaşımların öne çıkarılması gerektiği vurgulanmaktadır (Alkan & Kurt, 2014, s.16; Sönmez, 2006, s. 96). Birey ve toplum bağlamında okulların etkili olabilmek ve uzun süreli hayatta kalabilmelerinin yolunun değişen çevre koşullarına ayak uydurmak zorunluluğu ortaya

çıkılmaktadır (Hoy & Miskel, 2015, s. 416). Bu anlamda eğitim ve öğretimin çok yönlü, çoğulcu ve dinamik bir yapıya sahip olmaması durumunda; "Gelişmekte olan büyük bir ülkenin, yönetici ve yaratıcı kadro ihtiyaçları karşılanabilir mi?" sorusu akla gelebilir (İlhan, 1996, s. 52). Öte yandan okulların, küçük ölçekli bir topluluk meydana getirerek demokratik değerleri hayata geçirdikleri takdirde demokrasinin bir hayat tarzı olarak gelişip güçlenmesine en büyük desteği vereceği ifade edilmektedir (Cevizci, 2016, s. 143). Alan yazında görüldüğü üzere okulların birey ve toplum etkileşimindeki rolü, politik okuryazarlık eğitimi açısından da önemli bir mihenk taşı olarak değerlendirilebilir. Çünkü politik okuryazarlığın somut bir biçimde bireyin yaşamında kendine yer bulan bir beceri olarak okullardaki eğitim ve öğretim çerçevesinde disipline edilmesi gerektiği savunulabilir.

İlgili alan yazın doğrultusunda bu araştırmayla beraber, öğrencilerin birey ve vatandaş olarak içinde yaşadıkları politik dünyayı anlamlandırılmaları yolunda henüz ortaokul döneminden itibaren politik okuryazarlık becerisini kazanmalarının önemi vurgulanacaktır. Bir başka açıdan bakıldığında ise toplum hayatının temel unsurlarından biri olan politik düzen gelişmesinde ve ilerlemesinde bilinçli vatandaşların yetişmesi de politik okuryazarlığın bir başka amacıdır. Bu anlamda Sosyal Bilgiler dersinin verildiği son aşama olan 7. Sınıf öğrencilerinin bugün ve gelecekte içinde yaşadığı ülkenin politik süreçlerinin etkisi altında kalacağı açıktır. Dolayısıyla bu araştırma ile politik okuryazarlık becerisinin ortaokul 7. sınıf öğrencilerinde ne düzeyde olduğunun belirlenmesi ve çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda aşağıda yer alan alt problemler üzerinde durulacaktır:

1. Politik Okuryazarlık Ölçeği'ne ve ölçeğin alt boyutlarına göre öğrencilerin düzeyleri nedir?
2. Öğrencilerin Politik Okuryazarlık Ölçeği'nden ve alt boyutlarından aldıkları puanlarda cinsiyet, öğrenim görülen okul, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve kitap okuma sıklığı değişkenlerine göre anlamlı farklılıklar var mıdır?

Yöntem

Bu araştırmada, ortaokul 7. Sınıf öğrencilerinin politik okuryazarlık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından betimlenmesi amacıyla nicel araştırma yöntemleri arasında sınıflandırılan tarama (survey) modelinden yararlanılmıştır. Bu model, büyük örneklem bağlamında geniş gruplar ve grupta yer alan bireyin ilgileri, görüşleri, tutumları ve becerileri gibi özelliklerin belirlenmesinde kullanılmaktadır (Büyükköztürk vd.,2016, s. 177; Karakaya, 2014, s. 59). Diğer yandan tarama araştırmalarında var olanı değiştirmeden araştırmak temel prensiplerden biri olarak kabul edilmektedir (Karasar, 2015, s. 76).

Araştırmanın çalışma grubu Kars ili kent merkezinde bulunan ortaokullardaki 7. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Bununla birlikte Kars kent merkezindeki 16 devlet okulunun tamamı örnekleme dâhil edilmiştir. Fakat okullar arasında öğrenci sayıları açısından büyük farkların ortaya çıkma ihtimaline karşın her bir okuldaki rastgele seçilen sınıflardaki 450 öğrenci üzerinde uygulama yapılmasına karar verilmiştir. Bundan dolayı araştırmanın örnekleme; evrendeki tüm birimlerin örnekleme katılma şansını eşitleyen basit seçkisiz örnekleme yöntemlerinden biri olan tabakalı örnekleme olarak ifade edilebilir (Balci, 2016, s. 99).

Veri toplama aracı olarak bu çalışmanın araştırmacıları tarafından 2019 yılında geliştirilen 24 maddelik Politik Okuryazarlık Ölçeği kullanılmıştır. İlk etapta 41 maddeden oluşan

madde havuzunda pilot uygulama neticesinde 17 madde atılmıştır. Politik okuryazarlığın özellikle bilgi ve davranış boyutları bağlamında hazırlanan madde havuzu; yapılan faktör analizi sonucunda dört faktörlü bir görünüm arz etmiştir. Bu faktörler incelendiğinde maddelerin teorik yapısına istinaden “Politik Davranış” (9 madde) , “Politika Bilgiye Yönelik Algı”(6 madde) “Gündemi Takip Etme”(5 madde) ve “İnsan Haklarına Yönelik Algı”(4 madde) olarak alt boyutlar isimlendirilmiştir. Aşağıdaki tabloda bu ölçeğin ve ölçeğin alt boyutlarının güvenirlik değerleri verilmiştir.

Tablo 1

Politik Okuryazarlık Ölçeği'nin ve Boyutlarının Cronbach's Alfa Değerleri

Ölçek ve Boyutları	Cronbach's Alfa Değeri
Politik Davranış	0.731
Politika Bilgiye Yönelik Algı	0.708
Gündemi Takip Etme	0.657
İnsan Haklarına Yönelik Algı	0.663
Politik Okuryazarlık Ölçeği	0.759

Politik Okuryazarlık Ölçeği'nin yapı geçerliliği sağlandıktan sonra güvenirlik analizi için Cronbach's Alfa analizi yapılmıştır. Tablo 1'de yer alan değerlerin 0.60'tan büyük olması nedeniyle güvenirlik açısından kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmektedir (Özdamar, 2017).

Veri toplama aracından elde edilen veriler SPSS programı aracılığıyla betimsel istatistiklerden yararlanılmıştır. Bunun yanında cinsiyet, okul, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve kitap okuma sıklığı gibi değişkenlerle ilgili olarak yapılacak test analizleri normallik testlerinin sonuçlarına göre seçilmiştir. Yüksek lisans tezi kapsamında, bu araştırmanın uygulamasının yapıldığı 2019 yılında TR Dizin için etik kurul şartı kuralı getirilmediği için araştırmanın etik kurul izni bulunmamaktadır.

Bulgular

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Politik Okuryazarlık Ölçeği'ne ve ölçeğin alt boyutlarına göre öğrencilerin düzeyleri nedir?

Bu alt probleme ilişkin sonuçlar üzerinde yorum yapılırken 5'li likert tipine göre düzenlenmiş olan maddeler her biri için alınacak en düşük puan (1) ve en yüksek puan ise (5)'tir. Bununla birlikte ölçek 24 maddeden oluştuğu için bu ölçekten alınacak en düşük puan (24) ve en yüksek puan ise (120) olarak belirlenmiştir. Ölçekten alınan puanlar “çok kötü”, “kötü”, “orta”, “iyi” ve “çok iyi” olarak değerlendirildiğinde 24-43,2 arası “çok kötü”, 43,2-62,4 arası “kötü” 62,4-81,6 arası “orta”, 81,6-100,8 arası “iyi” ve 100,8-120 arası alınan puanlar “çok iyi” şeklinde nitelenmiştir. Bu aralıkların belirlenmesinde 5'li likert tipinin kullanılmasından ötürü yaklaşık olarak %20'lik farklar baz alınmıştır.

Tablo 2

Öğrencilerin Politik Okuryazarlık Ölçeği ve Alt Boyutlarından Aldıkları Puanların Minimum, Maksimum, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Ölçek ve Alt Boyutlar	N	Min.	Maks.	$\bar{X}$	S
Politik Okuryazarlık Ölçeği	450	53.00	111.00	85.35	11.1
Politik Bilgiye Yönelik Algı	450	6.00	30.00	19.79	4.29
Gündemi Takip Etme	450	7.00	25.00	16.28	3.64
İnsan Haklarına Yönelik Bilinç	450	4.00	20.00	14.00	3.72
Politik Davranış	450	12.00	45.00	35.26	5.97

Tablo 2’de öğrencilerin Politik Okuryazarlık Ölçeği’nden aldıkları minimum, maksimum ve ortalama puanlar yer almaktadır. Öğrencilerin ölçekten aldıkları ortalama puanın ($\bar{X}$ =85.35, S=11.1); 81,6-100,8 arasında olması nedeniyle “iyi” düzeyde olduğu değerlendirilebilir. Bu puan madde sayısı olan 24’e bölüldüğünde 5 puan üzerinden $85,35/24=3,55$ gibi bir oran denk gelmekte olup, bu da ortanın üstünde bir seviyeyi göstermektedir.

Ölçeğin alt boyutlarındaki ortalama puanlar incelendiğinde Politik Bilgiye Yönelik Algı alt boyutunun(6 madde) alınan puanların ortalaması ($\bar{X}$ =19,79, S=4.29), bu boyutta yer alan madde sayısına bölüldüğünde, boyutun ortalama değerinin $\bar{X}$ =3.30 olduğu saptanmaktadır. Aynı şekilde Gündemi Takip Etme (5 madde) alt boyutunun ortalama puanı ($\bar{X}$ =16.28, S=3.64) bu boyutta yer alan madde sayısına için de aynı işlem yapıldığında $\bar{X}$ =3,25 değer bulunmaktadır. İnsan Haklarına Yönelik Bilinç (4 madde) alt boyutunun ortalama puanının ($\bar{X}$ =14, S=3.72) bu boyuttaki madde sayısına bölünmesi ile $\bar{X}$ =3,5 değeri hesaplanmaktadır. Son olarak Politik davranış alt boyutunun (9 madde) ortalama puanının ($\bar{X}$ =35.26, S=5.97) bu boyuttaki madde sayısına bölünmesi ile $\bar{X}$ =3.91 değeri saptanmaktadır. Bu anlamda 5’li Likert tipine göre yapılan değerlemeler doğrultusunda Politik Davranış alt boyutunun iyi düzeyde ve diğer alt boyutlardan elde edilen ortalama değerlerin ise orta düzeyde olduğu söylenebilir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğrencilerin Politik Okuryazarlık Ölçeği’nden ve alt boyutlarından aldıkları puanlarda cinsiyet, öğrenim görülen okul, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve kitap okuma sıklığı değişkenlerine göre anlamlı farklılıklar var mıdır?

Tablo 3

Öğrencilerin Politik Okuryazarlık Ölçeği Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Bağımsız Örneklemeler İçin t- Testi Sonuçları

Gruplar	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
Kız	229	87.05	10.19	436.63	3.34	0.01
Erkek	221	83.6	11.57			

Tablo 3 incelendiğinde Politik Okuryazarlık Ölçeği’nden cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark bulunmuştur [$t_{(436.63)}=3.32$, $p<0.01$]. Buna göre kız grubunun ortalamasınının ($\bar{X}$ =87.05, S=10.19) erkek grubunun ortalamasına ($\bar{X}$ =83.6, S=11.57) göre anlamlı düzeyde farklı olduğu saptanmıştır.

Tablo 4

Öğrencilerin Politik Okuryazarlık Ölçeği'nin Öğrenim Görülen Okul Değişkenine Göre Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	2799.793	15	186.653	1.567	.079
Gruplar İçi	51686.737	434	119.094		
Toplam	54486.529	449			

Öğrenim görülen okul değişkenine göre Politik Okuryazarlık Ölçeği'nden alınan puanlar Puanlar arasında tablo 4 incelendiğinde anlamlı bir farkın çıkmadığı görülmektedir [$F_{(15-434)}=1.567, p>0.05$].

Tablo 5

Öğrencilerin Politik Okuryazarlık Ölçeği Puanlarının Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	2148.272	6	358.045	3.024	.007
Gruplar İçi	52332.676	442	118.400		
Toplam	54480.948	448			

Anne eğitim durumu değişkeni açısından tablo 5 incelendiğinde öğrenciler arasında Politik Okuryazarlık Ölçeği okuryazarlığından alınan puanlarda anlamlı bir fark saptanmıştır [$F_{(6-442)}=1.567, p<0.05$]. Buna göre hangi gruplar arasında anlamlı farklılığın olduğunu saptamak için Post-Hoc testlerinden Tukey testi yapılmış olup annesi lise mezunu ($\bar{X}=88.24, S=9.805$) grubunda öğrencilerle annesi sadece okuryazar ($\bar{X}=81.76, S=10.799$) grubunda yer alan öğrencilerin aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur ($p<0.05$).

Tablo 6

Öğrencilerin Politik Okuryazarlık Ölçeği'nden Aldıkları Puanlarının Kitap Bitirme Sıklığı Durumu Değişkenine Göre Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	897.162	4	224.291	1.865	.115
Gruplar İçi	53382.703	444	120.231		
Toplam	54279.865	448			

Öğrencilerin kitap bitirme sıklıklarına göre Politik Okuryazarlık Ölçeği'nden aldıkları puanlar, tablo 6 üzerinde incelendiğinde anlamlı bir fark bulunmadığı görülmüştür [$F_{(4-444)}=1.865, p>0.05$].

Tablo 7

Öğrencilerin Politik Okuryazarlık Ölçeği Puanlarının Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Gruplar	N	Sıra Ort.	sd	X ²	P	Anlamlı Fark
1.Okur yazar	33	196.20	6	19.05	0.04	3>1,4>2,5>2,6>2
2. Okur yazar değil	14	127.46				5>3, 6>3

3. İlkokul	80	194.65
4.Ortaokul	113	229.22
5. Lise	145	241.64
6.Üniversite- Yüksekokul	52	252,38
7. Lisansüstü	11	243,73

Baba eğitim durumu değişkenine göre öğrencilerin Politik Okuryazarlık Ölçeği'nden aldıkları puanlar arasında anlamlı farka rastlanmıştır [$X^2_{(6)}=19.05$, $p<0.05$]. Bu anlamda ikili karşılaştırmalar için yapılan Mann Whitney U testlerine göre babası ilkököl mezunu olan grubun lehine olmak üzere babası okur yazar olan grup arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.05$). Diğer yandan Babası okuryazar olmayan grubun aleyhinde olmak üzere babası ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan gruplar arasında anlamlı fark görülmüştür ($p<0.05$). Son olarak babası ilkököl mezunu olan grubun aleyhine olmak üzere babası lise ve üniversite mezunu olan gruplar arasında anlam fark saptanmıştır ($p<0.05$).

Tablo 8

Öğrencilerin Politik Okuryazarlık Ölçeğinin Alt Boyutlarına Göre Aldıkları Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Boyut	Grup	N	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	p
Politik Bilgiye Yönelik Algı	Kız	229	222.95	51056.50	24721.500	.672
	Erkek	221	228.14	50418.50		
Gündemi Takip Etme	Kız	229	231.66	53050.00	23894.000	.305
	Erkek	221	219.12	48425.00		
Politik Davranış	Kız	229	258.61	59222.00	17722.000	.000
	Erkek	221	191.19	42253.00		
İnsan Haklarına Yönelik Bilinç	Kız	229	229.72	52605.50	24338.500	.482
	Erkek	221	221,13	48869,50		

Yukarıda yer alan tablo 8 incelendiğinde Politik Okuryazarlık Ölçeği'nin alt boyutlarının cinsiyet değişkenine göre Politik Bilgiye Yönelik Algı, Gündemi Takip Etme ve İnsan Haklarına Yönelik Bilinç alt boyutlarında anlamlı farklar görülmemiştir [$U=24721.500$, $p>0.05$, $U=23894.000$, $p>0.05$ ve $U=24338.500$, $p>0.05$]. Diğer yandan Politik Davranış boyutunda ise boyutunda kız grubunun sıra ortalamalarının (258.61) erkek grubuna göre (191.19) farklılığının anlamlı düzeyde olduğu bulunmuştur [$U=17722.000$, $p<0.05$].

Tablo 9

Öğrencilerin Politik Okuryazarlık Ölçeğinin Alt Boyutlarından Aldıkları Puanlarının Öğrenim Görülen Okul Değişkenine Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Gruplar	Ölçeğin Boyutları	N	Sıra Ort.	X^2	sd	p	Anlamlı Fark
O1	Politik Bilgiye Yönelik Algı	29	251.47	20.877	15	.141	Anlamlı Bir Fark Bulunamadı
	Gündemi Takip Etme		236.98	21.508	15	.121	Anlamlı Bir Fark Bulunamadı
	Politik Davranış		215.86	22.708	15	.091	Anlamlı Bir Fark Bulunamadı
	İnsan Haklarına Yönelik Bilinç		271.78	40.505	15	.000	1>4,1>10,1>13, 1>14, 1>16
O2		25	188.36				2>10, 3>10, 11>4, 15>4, 5>10,
			231.48				5>16, 6>10, 6>14, 6>16,
			221.12				8>10,8>16, 9>10, 9>15, 9>16,
			241.52				11>10, 11>13, 11>14, 11>16,
O3		30	247.83				12>10, 15>10, 15>13, 15>14,
			234.35				15>16
			241.55				

		230.17
04	38	220.53 205.74 194.61 196.57
05	24	195.98 176.73 190.94 250.33
06	23	269.46 199.80 208.54 249.85
07	16	251.28 266.38 275.19 208.69
08	30	279.13 254.45 251.50 234.72
09	31	201.66 173.66 219.08 260.31
010	23	231.70 264.30 227.59 138.39
011	36	183.79 260.24 267.86 263.72
012	22	252.82 232.95 216.82 237.32
013	36	206.44 205.26 214.07 197.47
014	15	232.67 272.07 292.93 161.20
015	38	224.32 213.49 233.45 270.46
016	34	210.53 226.34 172.26 168.38

Politik Okuryazarlık Ölçeği'nin alt boyutlarından alınan puanların öğrenim görülen okul değişkeni açısından tablo 9'a bakıldığında Politik Bilgiye Yönelik Algı, Gündemi Takip Etme ve Politik Davranış alt boyutlarında anlamlı farklılıklar görülmemiştir [$X^2_{(15)}=20.877$, $p>0.05$, $X^2_{(15)}=21.508$, $p>0.05$, $X^2_{(15)}=22.708$, $p>0.05$]. Diğer yandan İnsan Haklarına Yönelik Bilinç alt boyutunda ise anlamlı farklılık bulunmuştur [$X^2_{(15)}=40.505$, $p<0.05$]. Bu anlamda hangi gruplar arasında farklılık olduğunu tespit etmek için Mann Whitney U testiyle ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Buna göre okullar (Her bir okul "O" harfi ile simgelenerek numara verilip

kodlandırılmıştır.) arasından özellikle diğer okullar karşısında O10, O11ve O16 kodlu okulların aleyhinde anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.05$).

Tablo 10

Öğrencilerin Politik Okuryazarlık Ölçeği'nin Boyutlarından Aldıkları Puanlarının Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Gruplar	Ölçeğin Boyutları	N	Sıra Ort.	X ²	sd	p	Anlamlı Fark
1. Okur yazar	Politik Bilgiye Yönelik Algı	45	218.43	7.605	6	0.269	Anlamlı Fark Bulunamadı
	İnsan Haklarına Yönelik Bilinç		207.39	6.192	6	0.402	Anlamlı Fark Bulunamadı
	Politik Davranış		182.72	15.56	6	0.016	5>2
	Gündemi Takip Etme		186.74	814.2	6	0.027	5>1, 3>2,4>2, 5>2
2. Okur yazar Değil		40	181.61	35			
			209.90				
			213.64				
			179.56				
3. İlkokul		135	225.57				
			212.88				
			212.49				
			224.04				
4. Ortaokul		109	221.51				
			242.91				
			230.70				
			233.82				
5. Lise		92	247.38				
			229.57				
			254.59				
			253.99				
6. Üniversite/ Yüksekokul		24	234.96				
			241.56				
			267.81				
			231.15				
7. Lisansüstü		4	234.25				
			290.63				
			143.50				
			198,13				

Anne eğitim durumu değişkenine göre yapılan Kruskal Wallis Testi sonuçlarına göre tablo 10'da yer aldığı üzere Politik Bilgiye Yönelik Algı ve İnsan Haklarına Yönelik Bilinç alt boyutlarında anlamlı sonuca rastlanılmamıştır [$X^2_{(6)}=7.605$, $p>0.05$, $X^2_{(6)}=6.192$, $p>0.05$]. Öte yandan Politik Davranış ve Gündemi Takip Etme alt boyutlarında ise anlamlı farklar görülmüştür [$X^2_{(6)}=15.568$, $p<0.05$, $X^2_{(6)}=14.235$, $p<0.05$]. Buna göre ikili karşılaştırmaların yapıldığı Mann Whitney U testinin sonucuna Politik Davranış alt boyutunda annesi lise mezunu grubundaki öğrencilerin lehine olmak üzere annesi okur yazar değil grubundaki öğrenciler arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.05$). Gündemi Takip Etme alt boyutunda ise annesi lise mezunu grubunda yer alan öğrenciler lehine olmak üzere annesi okur yazar olmayan gruptaki öğrenciler arasında anlamlı fark görülmüştür ($p<0.05$). Öte yandan yine Gündemi Takip Etme alt boyutunda annesi okur yazar grubunda olan öğrencilerin aleyhinde olmak üzere annesi ilkokul, ortaokul ve lise mezunu grubunda yer alan öğrenciler arasında anlamlı farklar görülmüştür ($p<0.05$).

Tablo 11

Öğrencilerin Politik Okuryazarlık Ölçeği'nin Boyutlarından aldıkları Puanların Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Gruplar	Ölçeğin Boyutları	N	Sıra Ort.	X ²	sd	p	Anlamlı Fark
1. Okur yazar	Gündemi Takip Etme	33	196.52	8.089	6	0.232	Anlamlı Fark Bulunamadı
	Politik Bilgiye Yönelik Algı		218.21	12.76	6	0.047	3>2, 4>2, 5>2, 6>2, 7>2
	İnsan Haklarına Yönelik Bilinç		231.00	3	6	0.022	5>3, 6>3, 7>3, 7>4
	Politik Davranış		181.24	14.83	6	0.019	5>1, 6>1, 5>2, 6>2, 5>3
				5			
				15.16			
				6			
2. Okur yazar Değil		14	148.64				
			136.14				
			212.57				
			152.18				
3. İlkokul		80	231.06				
			204.99				
			184.27				
			206.46				
4. Ortaokul		113	228.23				
			240.69				
			218.61				
			223.61				
5. Lise		145	227.65				
			221.87				
			240.23				
			247.28				
6. Üniversite/ Yüksekokul		52	241.20				
			246.27				
			238.18				
			241.06				
7. Lisansüstü		11	198.59				
			263.27				
			301.23				
			208.23				

Baba eğitim durumu değişkenine göre ölçeğin alt boyutları arasında sadece Gündemi Takip Etme alt boyutunda anlamlı fark görülmemiştir [$X^2_{(6)}=8.089$, $p>0.05$]. Politik Bilgiye Yönelik Algı, İnsan Haklarına Yönelik Bilinç ve Politik Davranış alt boyutlarında ise anlamlı farklılıklara rastlanılmıştır [$X^2_{(6)}=12.763$, $p<0.05$, $X^2_{(6)}=14.835$, $p<0.05$, $X^2_{(6)}=15.166$, $p<0.05$]. Buna göre Politik Bilgiye Yönelik Algı alt boyutunda babası okur yazar değil grubunda yer alan öğrencilerin aleyhinde olmak üzere babası ilkokul, lise, üniversite/yüksekokul ve lisansüstü mezunu grubundaki öğrenciler arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur ($p<0.05$). Diğer yandan İnsan Haklarına Yönelik Bilinç alt boyutunda ise babası ilkokul mezunu grubunda yer alan öğrencilerin aleyhinde olmak üzere babası lise, üniversite ve lisansüstü mezunu grubundaki öğrenciler arasında anlamlı farklılıklar görülmüştür ($p<0.05$). Yine aynı alt boyutta babası lisansüstü mezunu grubundaki öğrencilerin lehine olmak üzere babası ortaokul mezunu grubundaki öğrenciler arasında da anlamlı farklılıklar görülmüştür ($p<0.05$). Politik Davranış alt boyutundaki anlamlı fark ise babası okur yazar ve okur yazar olmayan gruplardaki öğrencilerin aleyhinde olmak üzere babası lise ve üniversite/yüksekokul grubunda yer alan öğrenciler arasından kaynaklanmaktadır. Keza aynı alt boyutta babası lise mezunu grubunda yer alan öğrencilerin lehine olmak üzere babası ilkokul mezunu öğrenciler arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0.05$).

Tablo 12

Öğrencilerin Politik Okuryazarlık Ölçeği'nin Boyutlarından Göre Aldıkları Puanların Kitap Bitirme Sıklığı Değişkenine Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Gruplar	Ölçeğin Boyutları	N	Sıra Ort.	X ²	sd	p	Anlamlı Fark
1. Haftada Bir	Politik Bilgiye Yönelik Algı	211	232.34	2.436	4	0.656	Anlamlı Fark Bulunamadı
	Gündemi Takip Etme		228.97	4.810	4	0.307	Anlamlı Fark Bulunamadı
	İnsan Haklarına Yönelik Bilinç		216.69	2.641	4	0.062	Anlamlı Fark Bulunamadı
	Politik Davranış		242.84	18.238	4	0.001	3>1, 4>1, 5>1, 2>3, 2>4
2. Haftada Birden Fazla		122	218.38				
			226.95				
			227.25				
			232.92				
3. Ayda Bir		88	212.14				
			228.03				
			243.01				
			192.96				
4. Yılda Bir		12	252.88				
			200.46				
			219.17				
			134.17				
5. Hiç Okumam		16	228.56				
			159.50				
			222.75				
			173.72				

Tablo 12'de yer alan sonuçlar incelendiğinde öğrencilerin kitap bitirme sıklığı değişkenine göre Politik Bilgiye Yönelik Algı, Gündemi Takip Etme ve İnsan Haklarına Yönelik Bilinç alt boyutlarında anlamlı farklılıklara rastlanılmamıştır [$X^2_{(4)}=2.436$, $p>0.05$, $X^2_{(4)}=4.810$, $p>0.05$, $X^2_{(4)}=2.641$, $p>0.05$]. Diğer yandan Politik davranış alt boyutunda ise anlamlı farklılık saptanmıştır [$X^2_{(4)}=18.238$, $p<0.05$]. Bu farklılık ise hafta bir kitap okuyan öğrencilerin lehine olmak üzere ayda bir, yılda bir ve hiç okumam grubunda yer alan öğrenciler arasında anlamlı farklılık görülmüştür ($p<0.05$). Yine aynı alt boyutta haftada birden fazla grubunda yer alan öğrencilerin lehine olmak üzere ayda bir ve yılda bir grubunda yer alan öğrenciler arasında da anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0.05$).

Metin girmek için burayı tıkkatın.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Öğrencilerin Politik Okuryazarlık Ölçeği'nden aldıkları puanın ortalamasının üstünde veya kısmen iyi olduğu değerlendirilebilir. Bununla beraber ölçeğin alt boyutları incelendiğinde ise öğrencilerin en yüksek ortalamayı Politik Davranış alt boyutunda elde etmeyi başardıkları görülmektedir. Dolayısıyla öğrencilerin hoşgörü gösterme, sorunları dile getirme ve arabuluculuk gibi konularda kendilerini iyi düzeyde gördükleri söylenebilir. Öte yandan en düşük ortalamaya sahip alt boyut ise Gündemi Takip Etme boyutudur. Burada öğrencilerin politikayla ilgili güncel olayları takip etme konusunda nispeten kendilerini daha zayıf değerlendirdikleri ifade edilebilir. Öğrencilerin düşük bir ortalamaya sahip olduklarının söylenebileceği bir diğer alt boyut ise Politik Bilgiye Yönelik Algı boyutu olarak görülmektedir. Politik okuryazar bir bireyin politikayla ilgili kavramlara veya bilgilere dair kendilerini yakın görmedikleri veya politik bilginin kendileri açısından gerekli olduğu hususunda kararsız kaldıkları kanısına varmak mümkündür. Öte yandan İnsan Haklarına Yönelik Bilinç alt boyutunda ise öğrencilerin ortanın üstünde bir puan alarak insan hakları konusunda görece bilinçli olduğu ifade edilebilir.

Ölçekten alınan puanlar çeşitli değişkenler açısından incelendiğinde cinsiyet değişkeni açısından kız öğrencilerin erkek öğrencilerden anlamlı düzeyde daha yüksek ortalamaya sahip oldukları saptanmıştır. Ölçeğin Politik Davranış alt boyutunda da kız öğrencilerin erkek öğrencilerden anlamlı şekilde ayrıştığı görülmektedir. Bu durumda kız öğrencilerin yukarıda zikredilen politik davranış özelliklerini sergileme konusunda kendilerini daha yeterli gördükleri savunulabilir. Bu anlamda cinsiyet değişkeninden çıkan sonuçların alanyazındaki bazı araştırmalarla benzerlik gösterdiği söylenebilir (Başaran, 2006; Kuş, 2012). Öte yandan kadınların çocukluktan itibaren politik ilgi ve bilgi konusunda daha isteksiz davrandığı daha geri planda durmayı tercih ettiklerine dair alanyazın derlemesi mevcuttur (Dağ & Koçer, 2019).

Öğrenim görülen okul değişkeni bakımından ölçekten alınan toplam puan noktasında anlamlı bir fark çıkmamasına rağmen İnsan Haklarına Yönelik Bilinç alt boyutunda özellikle üç okul diğer okullardan anlamlı olarak farklılık göstermiştir. Bu üç okulun bulunduğu konum ve sosyo-ekonomik şartlarının benzer olması öğrencilerin insan hakları konusunda bilinçli olmaları noktasında yaşadıkları çevreyle bir ilişki olduğunu akla getirebilir. Bu bağlamda okulların politik toplumsallaşma üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu (Öntaş & Çoban, 2021) düşünüldüğünde okullar arasındaki sosyo-ekonomik şartlardan kaynaklanan farklılıklar en az indirgenmeye çalışılması gerektiğini vurgulanabilir.

Anne eğitim durumu değişkenine göre ise annesi lise mezunu grubundan olan öğrencilerin ölçekten aldıkları ortalama puanın sadece annesi sadece okuma yazma bilen öğrencilerden anlamlı bir şekilde yüksek olduğu saptanmıştır. Özellikle ölçeğin Politik Davranış ve Gündemi Takip etme alt boyutlarında bu farklılık daha net biçimde göze çarpmaktadır. Baba eğitim durumunda ise gerek ölçekte gerekse ölçeğin alt boyutlarındaki fark anne eğitim durumu değişkeninden daha belirgin şekilde ayrılmaktadır. Diğer yandan baba eğitim durumu değişkeni açısından anlamlı sonucun çıkmadığı tek alt boyut Gündemi Takip Etme boyutu olarak dikkat çekerken; baba eğitim durumunun lise mezunu ve üniversite/yüksekokul mezunu grubunda yer alan öğrencilerin diğer baba öğrenim düzeyi gruplarında yer alan öğrencilerden ayrıştığı görülmektedir. Bu noktada anne ve baba eğitim düzeyinin yüksek olmasının politik okuryazarlık becerisi açısından olumlu sonuçlar gösterebileceği söylenebilir (Tarhan, 2019).

İncelenen son değişken olarak kitap okuma sıklığı değişkeninde ise ölçekten alınan ortalama puanlar ve alt boyutlardan üçünde anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Ancak politik davranış alt boyutunda hafta bir ve haftada birkaç kez kitap bitirme sıklığına sahip gruplardaki öğrencilerin anlamlı bir biçimde daha yüksek ortalamaya sahip oldukları göze çarpmaktadır. Bu durumda kitap okuma sıklığının politik okuryazarlık becerisinin önemli bir parçası olan politik davranış özelliklerini geliştirebileceği göz önünde bulundurulabilir.

Öte yandan öğrencilerin politik bilgiyi özümsemelerinin veya duyuşsal olarak politik süreçlere katılım yönünde olumlu tutumlara sahip olmaları bunu aktif bir şekilde yapacakları anlamını taşımamaktadır (Tarhan, 2019). Bu durum sadece öğrenciler açısından değil; öğrencileri yetiştirmeye namzet öğretmen adayları ve görev başındaki öğretmenler açısından da geçerlidir (Akhan, 2011; Başaran, 2006; Kaya, 2013; Kuş & Tarhan, 2016). Zira öğretmen adaylarının sosyal bir örgüte üye olmalarının ve sıklıkla kitap okumalarının politik okuryazarlık düzeylerine anlamlı etki yaptığı saptanmıştır (Faiz, 2016). Diğer yandan okullarda politik bir kültürün oluşturulmasının ve öğrencilerin rol model alacakları bir okul ve toplum sisteminin kurulmasının öğrencilerin politik okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesinde önemli rol oynayacağı

belirtilmektedir (Bottery, 2006; Brodie-McKenzie, 2015). Politik okuryazarlık becerisinin doğal olarak sistematik bir şekilde geliştirilebileceği yer öncelikle okullardır. Dolayısıyla sadece öğretmenlerin değil demokratik ve yenilikçi bir yönetim anlayışıyla okul idarecilerinin de politik okuryazarlık eğitimi konusunda verimli bir okul iklimi oluşturmaları gerekmektedir. Özellikle politikanın çocuklara öğretilmesi hususunda öğretmenlerin çekinceler yaşayabileceği (İnan, 2021) noktasından hareketle politik konuların Sosyal Bilgiler dersinin vazgeçilmez bir parçası olduğu bilinciyle öğretmenlerin derslerde bu konularda daha aktif ve kararlı bir şekilde etkinlikler yapmaları beklenebilir.

Çıkar Çatışması Bildirimi

Yazar(lar), bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve/veya yayınlanmasına ilişkin herhangi bir potansiyel çıkar çatışması beyan etmemiştir.

Destek/Finansman Bilgileri

Yazar(lar), bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve / veya yayınlanması için herhangi bir finansal destek almamıştır.

Etik Kurul Kararı

Yüksek lisans tezi kapsamında, bu araştırmanın uygulamasının yapıldığı 2019 yılında TR Dizin için etik kurul şartı kuralı getirilmediği için araştırmanın etik kurul izni bulunmamaktadır.

Kaynakça/References

- Akhan, O. (2011). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının politika bilimine yönelik eğilimlerinin belirlenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Alkan, C. ve Kurt M. (2014). *Özel öğretim yöntemleri disiplinleri öğretim teknolojisi*. Anı Yayıncılık.
- Altıntaş, İ. N. (2016). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının aktif vatandaşlık kazanımları: Eylem araştırması*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Aşıcı, M. (2009). Kişisel ve sosyal bir değer olarak okuryazarlık. *Değerler Eğitimi Dergisi*. 7 (17), 9-26. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ded/issue/29183/312492>
- Balcı, A. (2017). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntem, teknik ve ilkeler*. Pegem Akademi.
- Başaran, İ. E. (2005). *Eğitim psikolojisi gelişim, öğrenme ve ortam*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Başaran, Z. (2006). *Demokratik yaşamın gelişmesinde sosyal bilgiler dersinin rolü ve önemi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi] Atatürk Üniversitesi.
- Bottery, M. (1990). Children, the management of schools and political literacy. *Oxford Review of Education*, 03054985, 16 (2), 235-244. <https://www.jstor.org/stable/1050405>
- Brodie-McKenzie, A. (2015). Developing political literacy through ict in vce year 11 australian and global politics. *Ethos*, 23 (1), 12-15. <https://research.ebsco.com/c/f57n4n/viewer/pdf/ajbw5dth6b>
- Büyükköztürk, Ş., Kılıç Çakmak E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel F. (2016). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Cevizci, A. (2016). *Eğitim felsefesi*. Say Yayınları.
- Dağ, N. ve Köçer, S. (2019). Türkiye’de politik okuryazarlık, *OPUS– Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 13(19), 2150-2175. DOI: 10.26466/opus.567352
- Deveci, H. ve Ay, T. S. (2014). Vatandaşlık eğitimi bakımından sosyal bilgilerin toplumsal gücü. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Eğitim Özel Sayısı*, 97-109. <https://earsiv.anadolu.edu.tr/xmlui/handle/11421/11178>
- Doğanay, A., Çuhadar, A. & Sarı, M. (2007). Öğretmen adaylarının siyasal katılımçılık düzeylerine çeşitli etmenlerin etkisinin demokratik vatandaşlık eğitimi bağlamında incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 50, 213-246. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kuey/issue/10347/126734>
- Faiz, M. (2016). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının siyaset okuryazarlık durumları* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Hawking, S. (2019). *Zamanın kısat Tarihi (Çev. Mehmet Ata Arslan)*. Alfa.
- Hoy, W.K. ve Miskel, C. G (2015). *Eğitim yönetimi teori, araştırma ve uygulama*. (Çev. Ed. S. Turan). Nobel Akademik Yayıncılık.
- İlhan, A. (1996). *Aydınlar savaşı*. Bilgi Yayınevi.
- İnan, S.(2021). *Siyaset okuryazarlığı: Yöneten birey olmak ve okullarda siyaset eğitimi mümkün mü?*. Yeni İnsan Yayınevi
- İnan, S. ve Tarhan, Ö. (2018). Siyasetin öğretimi ve siyaset okuryazarlığı. Arife Figen Ersoy ve Hızır Karaduman (Ed.) *Sosyal Bilgilerde Güncel Okumalar 1* (ss: 31-52). Anı Yayıncılık
- Karakaya, İ. (2014). Bilimsel araştırma yöntemleri. Abdurrahman Tanrıöğren (Ed.) *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (ss: 57-86). Anı Yayıncılık.
- Karasar, N. (2015). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Nobel Akademi.
- Kaya, B. (2013). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının vatandaşlık algıları ile politik ilgi ve katılımları arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış doktora tezi] Marmara Üniversitesi.
- Kuş, Z. (2012). *İlköğretim öğrencilerinin demokrasi algılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış doktora tezi] Gazi Üniversitesi.
- Kuş, Z. (2013). Politik okuryazarlık ve aktif vatandaşlık. E. Gençtürk ve K. Karatekin (Ed.), *Sosyal Bilgiler İçin Çoklu Okuryazarlıklar* (1. Baskı, s. 208-231). Pegem Akademi.
- Kuş, Z. ve Tarhan, Ö. (2016). Political education in social studies classrooms: A

- Perspective from Turkey. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 12 (3), 464-483. <http://dergipark.org.tr/eku/issue/26697/280850>
- MEB, (2018b). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (İlkokul ve ortaokul 4., 5., 6. ve 7. sınıflar için)*. <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=354>
- Öntaş, T. & Çoban, O. (2021). Çocuklukta politik toplumsallaşma. M.A. Sözer ve T. Öntaş (Ed.), *Çocuklukta politik toplumsallaşma* (1. Baskı, s.59-82). Pegem Akademi.
- Özdamar, K. (2017). *Eğitim, sağlık ve davranış bilimlerinde ölçek ve test geliştirme yapısal eşitlik modellemesi: IBM SPSS, IBM SPSS AMOS ve MINITAB uygulamalı*. Nisan Kitapevi.
- Schlechty, P.C. (2014). *Okulu yeniden kurmak* (Çev. Yüksel Özden). Nobel Akademi.
- Sönmez, V. (2006). *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tarhan, Ö. (2019). *Ortaokul öğrencilerinin siyaset okuryazarlık düzeyleri ve temel siyaset bilimine ilişkin görüşleri [Yayımlanmamış doktora tezi]*. Pamukkale Üniversitesi.
- Tilly, C. (2011). *Demokrasi* (Çev. Ebru Arıcan). Phoenix Yayınevi.
- Yavuz, M., Balkan Kıyıcı, F. ve Atabek Yiğit, E. (2014). İlköğretim II. kademe öğrencileri için çevre okuryazarlığı ölçeği: ölçek geliştirme ve güvenilirlik çalışması. *Sakarya University Journal of Education*, 4/3, 40-53. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/suje/issue/20637/220048>

İletişim/Correspondence

Doç. Dr. Yaşar KOP
yasarkop@gmail.com

Arş. Gör. Haldun Mete ASLAN
haldunmeteeaslan@kafkas.edu.tr